

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, старшого наукового співробітника, заступника директора з науково-експериментальної роботи Інституту педагогіки НАПН України Засекіної Тетяни Миколаївни про дисертацію **Іваницької Наталії Анатоліївни** «Теоретичні і методичні засади розвитку дослідницької компетентності вчителів закладу загальної середньої освіти у професійній взаємодії», представлену на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність дисертаційного дослідження обумовлена потребою дослідження проблеми розвитку дослідницької компетентності вчителів закладу загальної середньої освіти (ЗЗСО), зокрема учителів початкової школи та учителів природничих предметів 5-6 класів гімназій у їх професійній взаємодії, що відображає виклики та потреби Нової української школи (НУШ), зокрема: щодо професійної діяльності учителя як дослідника, здатного проєктувати, діагностувати та впроваджувати інновації; важливості упровадження STEM-орієнтованих підходів в сучасних умовах та в перспективі для відбудови країни; у розвитку інклюзивних практик. Окрім того дослідження відповідає сучасним запитам української освіти особливо в контексті трансформаційних процесів та цифровізації (в офлайн- та онлайн-форматах).

Результати дисертації містять значну наукову новизну та теоретичну значущість. Уперше здійснено цілісне дослідження проблеми розвитку дослідницької компетентності вчителів ЗЗСО у професійній взаємодії, що відображає виклики та потреби НУШ. Теоретично обґрунтовано та розроблено структурно-функціональну модель розвитку дослідницької компетентності вчителів ЗЗСО у професійній взаємодії, яка включає концептуально-цільовий, структурно-змістовий, формувально-функціональний та моніторинго-діагностичний блоки. Ця модель забезпечує формування професійних дослідницьких умінь як в офлайн-, так і в онлайн-форматах. Здійснено прогностичне обґрунтування розвитку

дослідницької компетентності вчителів ЗЗСО у професійній взаємодії. Уточнено сутність понять: «дослідницька компетентність учителя закладу загальної середньої освіти» як інтегративної якості, що охоплює сукупність знань, умінь, навичок та особистісних якостей, необхідних для ефективного здійснення дослідної, проектної, діагностичної, організаційної та комунікаційної діяльності в освітньому процесі, та визначено її структурні компоненти (методичний, комунікативний, управлінський, рефлексивний). Також уточнено поняття «дослідницька компетентність учня».

Удосконалено: підходи до проектування та реалізації професійної взаємодії вчителів різних освітніх рівнів і предметних галузей як педагогічної технології розвитку їх дослідницької компетентності; систему оцінювання рівня дослідницької компетентності, зокрема її адаптацію до потреб учнів з особливими освітніми потребами (ООП); технології онлайн- та офлайн-взаємодії вчителів ЗЗСО як складові професійного розвитку в умовах цифровізації освіти, зокрема з використанням хмарних сервісів, методичних конструкторів та платформ з цифрової дидактики. Набуло подальшого розвитку: теоретико-методологічне підґрунтя організації професійної взаємодії вчителів ЗЗСО як інструменту цілеспрямованого розвитку їхніх дослідницьких компетентностей. Розуміння наступності між початковою та базовою школою в контексті дослідницького навчання учнів. Підходи до створення електронного та інтегрованого освітніх середовищ. Організація професійної взаємодії для розвитку дослідницької компетентності вчителів з урахуванням особливостей педагогічної й професійної інтеграції; умови для забезпечення наступності в розвитку дослідницької компетентності вчителів початкових класів і природничої освітньої галузі шляхом поєднання онлайн- та офлайн-взаємодії.

Теоретичне значення полягає в обґрунтуванні нової моделі розвитку дослідницької компетентності, інтеграції методологічних підходів

(системного, компетентнісного, андрагогічного, інноваційного тощо) та формуванні сучасних засад для професійного зростання педагогів.

Практичне значення реалізується у створенні: комплексу електронного навчально-методичного забезпечення для вчителів початкової та природничої освітньої галузі. До нього увійшли методичні рекомендації, електронні освітні ресурси, посібники для роботи з курсами «Я досліджую світ», «Пізнаємо природу», STEM-проектами, Lego Class Pack, Arduino тощо; практичних рекомендацій щодо організації професійної взаємодії вчителів, критеріїв, показників і рівнів дослідницької компетентності вчителів (зокрема, початкових класів та природничої освітньої галузі), а також їх адаптованих варіантів для оцінювання прогресу учнів з ООП задля урахування специфіки інклюзивного навчання. Це дозволяє безпосередньо впроваджувати результати у практику роботи шкіл та в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Особливо варто відзначити практичні розробки, які забезпечать взаємонавчання та обмін досвідом учителів початкової школи та вчителів-переметників, особливо щодо природничої термінології, застосування сучасних освітніх інструментів, таких як технології STEM-освіти. Наталія Анатоліївна сміливо обрала найефективнішу форму організації спільної дослідницької роботи учнів та вчителів - проектну, і показала її можливості як для офлайн-формату (через практичну роботу та створення моделей), так і для онлайн-навчання (завдяки цифровому моделюванню, віртуальним лабораторіям та спільній роботі в хмарних середовищах).

Наукова обґрунтованість результатів забезпечується комплексною методологічною основою. Дисертація спирається на ґрунтовний аналіз вітчизняних і зарубіжних досліджень, інтегрує підходи педагогіки, психології, соціології, менеджменту освіти, ІКТ та інклюзивної педагогіки. У дослідженні використанні взаємопов'язані загальнометодологічні наукові підходи, що забезпечує високий рівень теоретичної і методичної

обґрунтованості. Здобувачкою виявлено та проаналізовано низку суперечностей, обґрунтовано принципи розвитку дослідницької компетентності (наприклад, принцип цифрової синергії, принцип адаптивної дослідницької діяльності), педагогічні умови, необхідні для позитивної динаміки розвитку компетентності. Заслуговує на увагу використаний перелік методів дослідження: контент-аналіз, бібліографічний, нарративний, методологічний, порівняльний аналіз, моделювання (для розроблення структурно-функціональної моделі), систематизація та узагальнення, обсерваційний (спостереження), діагностичний (бесіда, опитування, анкетування, тестування, експертна оцінка), кваліметрія, критерій К. Пірсона та U-критерій Манна-Уїтні для перевірки достовірності результатів та динаміки. Запропонована модель та педагогічні умови експериментально перевірені протягом 2019–2025 рр. у чотири етапи. Позитивна динаміка розвитку дослідницької компетентності вчителів в експериментальних групах (ЕГ) є статистично значущою (наприклад, зменшення низького рівня на 29%, збільшення середнього на 26% та високого на 3% у ЕГ). У той час як у контрольних групах (КГ) позитивна динаміка відсутня.

Здобувачка продемонструвала високий рівень оволодіння методологією наукової діяльності та успішно виконала усі сім завдань дослідження.

Основні результати дослідження широко апробовано: представлено на численних всеукраїнських і міжнародних конференціях, у наукових журналах, у колективних монографіях, методичних збірниках Повнота викладу основних результатів у наукових публікаціях є достатньою, що підтверджується значною кількістю (69) та різноманітністю (статті, у тому числі у виданнях, що індексуються у міжнародних наукометричних базах Web of Science та Scopus; монографічні розділи, навчальні посібники, методичні рекомендації; публікації, що відображають як теоретичні, так і

прикладні результати (модель, педагогічні умови, інструментарій оцінювання, методики використання STEM-ресурсів, тези). Структура та зміст дисертації відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу. Самостійність здобувача підтверджується авторськими моделями, розробками навчально-методичного забезпечення, власними висновками і рекомендаціями. У дисертації авторка окремо підкреслює, що всі результати є власними, а використані ідеї та цитати супроводжуються відповідними посиланнями. Наявні численні публікації за темою дослідження підтверджують поступовий розвиток ідей та їх апробацію, що виключає підозри у фабрикації чи фальсифікації. Академічна доброчесність забезпечена: плагіат, фабрикація та фальсифікація не виявлені. Здобувачем зазначено, що всі частини тексту дисертації, під час написання яких використовувалися технології штучного інтелекту, перевірені та відредаговані автором особисто.

Робота виконана на високому рівні, однак можна висловити кілька дискусійних міркувань і побажань:

розроблена структурно-функціональна модель розвитку дослідницької компетентності вчителів закладу загальної середньої освіти у професійній взаємодії могла б бути універсальною, якби в ній був відображений і гуманітарний складник освіти, а не лише природничий;

у праці розкрито специфіку інклюзивного навчання, і доцільніше, на нашу думку було б розширити типи взаємодій: «учитель – асистент учителя», «учитель – інклюзивно-ресурсний центр»;

з огляду на те, що на законодавчому рівні передбачено відокремлення початкової школи від гімназій і ліцеїв, доцільно було б запропонувати модель такої взаємодії між учителями початкової школи та учителями природничих предметів у 5-6 класах гімназій.

Висловлені міркування і побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

На основі вивчення поданої роботи, реферату та публікацій можна дійти висновку, що дисертаційна праця «Теоретичні і методичні засади розвитку дослідницької компетентності вчителів закладу загальної середньої освіти у професійній взаємодії» є завершеною науково-дослідною роботою, яка має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, відповідає вимогам пп. 7-9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеню доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, а її авторка Іваницька Наталія Анатоліївна заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
заступник директора з науково-експериментальної роботи
Інституту педагогіки НАПН України

Т. М. Засекіна

ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС
СТВЕРДЖУЮ

відповідний відділом кадрів
Інституту педагогіки НАПН України

Т. М. Засекіна